

Juri Nummelin

TODELLA MUKAVAA

RASMUS
NALLEN

lempeä surrealismi

KUSTANTAMO
HELMIVYÖ

Todella mukavaa

Juri Nummelin

Todella mukavaa

Rasmus Nallen lempeä surrealismi

Kustantamo Helmivyö
Turku 2024

Juri Nummelin: *Todella mukavaa*
ISBN 978-952-7469-50-7
Kansi: Timo Ronkainen
Painopaikka: BoD, Norderstedt, Saksa

Aluksi

Yksi varhaisimpia lapsuusmuistojani: makaan sängyssä ja kuuntelen, kun äiti lukee iltasaduksi Rasmus Nallea. En enää tavoita, mistä albumista on kyse, mutta mielikuva on selkeä ja varma. Vuosikymmeniä myöhemmin, kun luin omille lapsilleni Rasmus Nalleja ja puhuin tästä äitini kanssa, hän sanoi: “Ne ovatkin todella mukavia.”

Tai jotain sinnepäin. Adjektiivi saattoi olla myös “iloinen” tai “ihana”. Joka tapauksessa äiti tavoitti Rasmus Nallen syvimmän olemuksen yhdessä yksinkertaisessa lauseessa: Rasmus Nalle on todella mukava, harmiton ja viaton sarjakuva. Äitini ei hyväksynyt sotaisia ja väkivaltaisia sarjakuvia eikä meillä luettu esimerkiksi Tarzania tai Mustanaamiota, vielä pelottavammasta Shokista puhumattakaan. Luimme isoveljeni kanssa myöhemmin paljon sarjakuvia, kuten Aku Ankkaa, mutta Ankkalinnan maailmaan olennaisesti kuuluvaa kyynisyyttä – tekee mieli sanoa: kapitalistista realismia – ei ole Rasmus Nallessa lainkaan.

Myöhemmin olen oppinut rakastamaan myös sotaisia ja väkivaltaisia sarjakuvia, kauhusta puhumattakaan (minkälainen shokki olikaan saada isältä joululahjaksi divarista ostettu *Jättikauhukirja*, johon oli koottu amerikkalaisen EC-yhtiön makaabereja kauhujuttuja!), mutta Rasmus Nallestä en ole luopunut enkä luovu. Se on loputon ilon ja toivon lähde olematta kuitenkaan koskaan sentimentaalinen tai opetuksiaan tuputtava. Rasmus Nallea voi pitää vanhentuneena sarjakuvana, mutta sen nykyään erikoiselta tuntuvat muotoratkaisut tuntuvat myös raikkailta ja omaperäisiltä. Sarjan sisältö ei kuitenkaan koskaan tunnu vanhenevan.

Omistan esseen appiukolleni Matti Teerijoelle (1936–2020), joka sanoi, että Rasmus Nallessa on koululaishuumoria.

I

Rasmus Nallen tekijät

Kaikkihan tietävät, millainen Rasmus Nalle on. Pieni karhu seikkailee ympäri maailmaa kavereidensa kanssa: rusettikaulaisen pingviini Pingon, joka toimii Mary-laivan perämiehenä, pelikaani Pellen, jonka nokkapussista löytyy loputtomiin työkaluja ja muuta tarpeistoa, ja Kalle-nimisen hylkeen, joka koko ajan nukkuu, syö tai yrittää kertoa tarinaa Biskajanlahdella seilaamisesta. Lisäksi mukana ovat kilpikonna Kille ja papukaija Kaija, joka korvaa jossain kohtaa saagaa pienen sammakon. Tätä sanotaan Samiksi, mutta hänen oikeaksi nimekseen paljastuu myöhemmin Hopsotiheihuraavuori. Toistuvia piirteitä sarjakuvassa ovat muun muassa laatikot, joita avallaan ja joista löytyy mitä hienoimpia aarteita, kuten kakkuja tai kompasveja, ja kahvat, joita Nallen on pakko aina pyörittää. Myös suhde moottoreihin on hauska: sarjassa nähtävissä autoissa niitä ei useinkaan ole tai ne voidaan poistaa koska tahansa tarpeettomina, ja autot kulkevat esimerkiksi kahden hanhen voimin.* Myös veneet ovat utoja: ne voivat olla tynnyreitä, laatikoita tai jäälauttoja. Rasmus Nallessa nähdään toistuvasti myös fysiikan vastaisia ilmiöitä, kuten tavallisten ilmapallojen varassa lentämistä, sateenvarjon käyttämistä laskuvarjona tai purjeveneen liikuttamista käyrätorveen puhaltamalla.

Sarjassa on monia pysyviä sivuhenkilöitä. Temaattisesti tärkein on ehkä Rasmus Nallen äiti, joka tunnetaan pannukakuistaan. Niitä syödään rullalle käärittynä niin että välistä valuu hilloa. Muita toistuvia sivuhenkilöitä ovat kalastaja Kalapossu (joissain tarinoissa Nasse-Lasse), Fantti (joissain tarinoissa Emppu) ja tä-

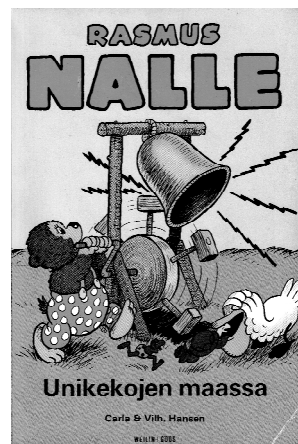
* Rasmus Nalle -tuntija Per Sanderhage kirjoittaa, että sarjan luoja Vilhelm Hansen oli hyvin epäkäytännöllinen ihminen eikä ymmärtänyt moottorien toiminnasta mitään. Ehkä hän toivoi, että autot todella kulkisivat kahden hanhen työntämänä.

män pikkuveli, vaippaa käyttävä Pikkufantti sekä pupu Hyppyheikki. (Käytän tässä tekstissä suomenkielisiä nimiä tuttuuden vuoksi. Hahmojen nimet on suomennettu alkuperäisen hengen mukaisesti, mutta nimissä on outoa vaihtelua, josta puhun myöhemmin.) Monissa tarinoissa tavataan toistuvasti samanlaisia eläimiä eri paikoissa, kuten virtahepoja, strutseja, panttereita ja apinoita, joista viimeksi mainitut usein ajavat mainittuja moottorittomia autoja. Jostain syystä tavallisia kotikissoja nähdään Rasmus Nallessa vain harvoin.

Kaikki eläimet puhuvat eli ne ovat periaatteessa samanarvoisia, mutta jotkut ovat tuotantoeläimiä, kuten kanat (nekin tosin puhuvat ja osallistuvat muihin puuhiini). Lihansyöntiä Nallen maailmassa ei nähdä, lukuun ottamatta kalojen pyydystämistä, ja niitä myös paistetaan.* Kaikki tavattavat eläimet ovat aina ja saman tien toistensa kavereita. Rasmus Nallen maailmassa ei ole siis mitään pelättävää.

Sarjan huumori on osaksi puujalkavitsailua, jossa naurattaa enemmän pokka, jolla huonoja vitsejä esitetään, osaksi absurdeja sattumia ja fyysisiä mahdotto-
muuksia, kuten laatikon muotoiset veneet, joita liikutetaan isolla kauhalla.

Rasmus Nallea leimaa vanhanaikaisuus siinä, että tekstit eivät ole puhekuplissa, vaan ladottuna ruutujen alla. Sarjaa on julkaistu myös puhekuplilla, mutta silloin jotain tuntuu muuttuneen peruuttamattomasti.

Rasmus Nalle ja kahvat.

* Kannattaa verrata tätä siihen paradoksiin, joka näkyy amerikkalaisen Richard Scarryn pikkukaupunkikuvauksissa: humoristisesti kuvatut possut syövät joulukinkkua.

Rasmus Nallen takana on tanskalainen pariskunta Carla ja Vilhelm Hansen. Vilhelm (1900–1992) työskenteli alun perin litografina ja mainospiirtäjänä, ja hän aloitti freelance-uransa jo vuonna 1917. 1920-luvulla hän kokeili työskentelyä mainostoimistossa, mutta vaihtoi pian takaisin freelance-hommiin. 1930- ja 1940-luvuilla Hansen työskenteli mainostoimisto Harlang & Toksvigissa pääpiirtäjänä ja teki kampanjoita Essolle ja Fordille. Henry Fordin on sanottu pitäneen häntä yhtenä maailman parhaista mainospiirtäjistä. Toisen maailmansodan loppuvaiheissa ja sen jälkeen Hansen teki lastenkirjoja, joista on suomennettu Mogens Kaarøen kirjoittama *Olli Oravainen* (1944). Sen jotkut kuvat muistuttavat jo Rasmus Nallea, kuten puut, joita luulee peikoiksi keskellä yötä.

Carla Jensen (1906–2001) puolestaan oli modisti, joka tapasi Vilhelm Hansenin vuonna 1924. Carla työskenteli lopulta miehensä käsikirjoittajana. Pariskunnan ensimmäinen sarjakuva oli *Firlingerne* eli *Neluset*, jota julkaistiin vuosina 1946–1952 tanskalaisessa *Hjemmet*-lehdessä. Sarjassa seikkailee kaksi lasta sekä kissa ja koira, jotka löytämieni näytteiden perusteella ovat ”oikeita” eläimiä, eivät Rasmus Nallen satumailman puhuvia subjekteja.

Vuonna 1948 Vilhelm Hansen teki sarjakuvakirjat *Paa sjov i Afrika* (”Hauskaa Afrikassa”) ja *Jokum paa sjov* (”Jokkella on hauskaa”). *Paa sjov i Afrika* -kirjan kannessa iso norsu juoksee samalla tavalla kuin Rasmus Nallessa, iloinen virne naamalla. Jokum eli Jokke taas on apina, joka ajaa punaisella autolla, niin kuin Rasmus Nallessa usein tapahtuu.* Jokken kavereina tarinassa ovat myös sammakko ja kilpikonna, niin kuin Nallella myöhemmin. Huomiota kiinnittää myös kuva, jossa seepra sanoo Jokelle, että sitä harmittavat sen mustat raidat. Sama idea toistuu sittemmin yhdessä Rasmus Nalle -stripeistä.

* Käytän tässä hahmon yleisintä suomenkielistä nimeä, koska kyse on selvästi samasta apinasta, joka esiintyy useassa Nalle-sarjassa.

NALLE JA RASMUS

— Siinähan on lystikäs pyörä!

Copyright P. I. B. Bør & Co. Copenhagen

— Katsohan, Pingo, mitä löysin!
— Mihin sinä aiot käyttää sitä, Nalle?

— Sitä en ole ajatellut, mutta kun lyömme viisaat päämme yhteen, niin varmasti keksimme.

— Nyt keksin, Pingo! Me teenne polkupyörän!
— Se on hyvä ajatus! Sinä olet nero, Nalle!

Ensimmäinen Rasmus Nalle -strippi. Julkaistu Uudessa Kuvalehdessä vuonna 1953 harhaanjohtavalla nimellä.

Rasmus Nalle alkoi ilmestyä 17.11.1951 Berlingske Aftenavis -nimisessä tanskalaisessa sanomalehdessä. Aiemmin lehdessä oli ilmestynyt Jørgen Clevinin piirtämä sarja, jossa seikkaili Rasmus-niminen strutsi. PIB-agentuurin johtaja Per Carlsen oli pettynyt Clevinin sarjaan ja haki uutta tilalle toivoen kuitenkin samannimistä hahmoa. Vilhelm Hansen tarjosi ensiksi paria dialogitonta gagisarjaa, mutta Carlsen koki ne liian samanlaisiksi kuin jo jakelussa olevat stripit Ferd'nand ja Adamson. Carlsen ehdotti Hansenille yhdeksi esikuvaksi hollantilaisen Marten Toonderin Tom Puss -sarjakuvaa, jossa seikkailivat reipas valkoinen kissa ja tämän eri eläimistä koostuva kaverusto. Hansen ehdotti pienestä karhusta kertovaa sarjaa, joka olisi Tom Pussia hidasliikkeisempi ja jossa ei olisi tämän satiiria ja jännitystä.

Ehdotus otettiin PIB:ssä innostuneesti vaan, ja Berlingske Aftenavisin uudeksi sankariksi tuli Rasmus Klump. Clevinin viimeisessä Rasmus-stripissä nähdään pieni iloinen karhu pilkullisissa housuissaan antamassa strutsille pulloa (selvästi shampanjaa). Idea oli, että Rasmus-strutsi menisi vain kesälomalle, jonka aikana uusi

sankari viihdyttäisi lukijoita, mutta strutsi ei ikinä palannut kesälomalta. Vaikka Per Calrsen oli pettynyt Clevinin Rasmukseen, siinä näyttää olleen samanlaista henkeä kuin sittemmin Rasmus Nallessa: yhdessä stripissä afrikkalaiset pojat (sarja vaikuttaa rassistiselta ajalle tyypilliseen tapaan) pelaavat krokettia maahan kaviourauvan strutsin kaulasta muodostuvilla porteilla. Rasmus Nallessa esiintyvät lukuisat strutsit voivat hyvinkin olla Clevinin sarjan perintöä. Klump-nimen Hansenit puolestaan ottivat naapurinsa koiralta.

Hansenien pariskunnan työnjaossa Vilhelm oli sarjan päätekijä piirtäjänä ja kirjoittajana, mutta Carlan tiedetään tehneen alusta alkaen sarjan tekstejä sekä ideoineen juonia ja tapahtumia. Todennäköisesti työt syntyivät symbioosissa, jossa tekijöitä ei ole syytä erottaa toisistaan kovin tiukasti. Tiedetään joka tapauksessa, että ensimmäiset seikkailut Vilhelm Hansen piirsi niin että ne saattoi lukea ilman tekstejä ja Carla Hansen kirjoitti kuvien alle tekstit. Nalle-tarinoista julkaistiin jo tuoreeltaan koosteita, joista ensimmäiset julkaistiin liuskalehtinä, yhden ruudun korkuisina pieninä vihkoina, joissa kullekin sivulle on taitettu yksi strippi.

Jatkuvajuoniset Nalle-stripit ilmestyivät Berlingske Aftenavisissa aina vuoden 1959 huhtikuuhun. Viimeiseksi nähtiin tarina, josta tuli albumina *Rasmus Nalle maailmanympärimatkalla*. Tämän jälkeen sarjakuva jatkui yksittäisinä strippeinä, joissa korostuivat fyysiset pilat ja muut gagit. Vilhelm Hansen piirsi edelleen, mutta PIB-sarjakuvasyndikaatin toimittajat kirjoittivat vitsit.

Sarjakuvastrippiä alkoi vuonna 1965 piirtää Tove Nørgaard, kun Vilhelm Hansen ilmoitti, ettei enää halua tehdä sitä. Käsikirjoittajina uusissa stripeissä toimivat Jørgen Sonnergaard, John Jørgensen, Paul Schiøtt ja Per Sanderhage. Näistä Sanderhage on tehnyt myöhemmin kovakantisia Rasmus Nalle -kuvakirjoja sekä kirjoittanut Nallesta artikkeleita ja toimittanut uudelleenjulkaisuja.*

* Tove Nørgaardin piirtämiä strippejä ei ole julkaistu kirjoina, vaikka niissä vaikuttaisi näkemieni näytteiden perusteella olevan samanlaista jatkuvuutta kuin alkuperäisissä sarjakuvissa.

Tanskalaisten Carla ja Vilhelm Hansenin luoma Rasmus Nalle on todella mukava sarjakuva, jonka vitseissä ja kerronnassa on omanlaistaan absurdismia. 1950-luvulla alkanut sarja viehättää lukijoita edelleen omaperäisillä ratkaisuillaan ja optimistisella maailmankuvallaan. Mitä kaikkea Rasmus Nallen taustoihin kuuluu?

Juri Nummelin on kirjoittanut Rasmus Nallesta omakohtaistakin otetta sisältävän esseen, jossa hän käy läpi sarjan historiaa ja sen edelläkävijöitä sekä tyypittelee suuren tradition, johon Tanskan suuruus kuuluu. Essee edustaa Suomessa harvinaista sarjakuva-aiheista tietokirjoittamista ja se sisältää tietoa, jota ei suomeksi muualta löydä.

ISBN 978-952-7469-50-7

9 789527 469507